

Els municipis del segle XXI reptes i aspiracions

En aquesta ponència volem desenvolupar un conjunt de reflexions sobre els imminents reptes als quals s'haurien d'enfrontar els municipis. Desitgem així mateix assenyalar directrius que fonamentin futures polítiques municipals i que reivindicuin el municipi com la forma més connatural del ciutadà per a exercir la seva vida social i política. Amb altres paraules, la política del futur haurà d'estar centrada en el municipalisme.

Introducció

Per a Plataforma per Catalunya, Catalunya comença als ajuntament per entendre que és la política més propera als ciutadans. Per tant, les nostres propostes s'han d'orientar cap a una política verdaderament municipalista i al servei del ciutadà.

Avui aquella verdadera política municipalista que es va posar en pràctica a les primeres eleccions democràtiques l'any 1979 ha deixat d'existir, ja que la majoria de partits polítics tant sols se'n recorden dels ciutadans cada quatre anys, és a dir, abans de les eleccions. Nosaltres entenem que no s'hi val reunir-se amb els veïns només abans d'una comesa electoral. Els ciutadans que democràticament han elegit als seus representants, ho han fet entenent que ells seran els seus representats durant els 365 dies de l'any.

Plataforma per Catalunya es proposa com una de les seves prioritats retornar el benestar veïnal, benestar que s'ha perdut en els darrers anys per culpa de l'arribada de milers i milers d'immigrants sense cap mena de control per part dels governs actuals. S'ha de tornar a reprendre i mimar la proximitat amb el ciutadà, tal com ja estan fent els regidors de PxC per tal de defensar els veritables interessos dels ciutadans per sobre dels interessos dels partits polítics.

Una de les preocupacions que tenen moltes de les persones es poder accedir a un habitatge. Plataforma per Catalunya entén que la vivenda és un dret fonamental, però per a què això sigui una realitat s'ha de desenvolupar un verdader programa per aconseguir pisos socials que estiguin a l'abast de qualsevol ciutadà. PxC vol acabar amb la discriminació positiva a l'hora d'atorgar habitatges socials en favor dels immigrants. S'ha de crear l'Oficina de l'Habitatge de l'Ajuntament per posar a disposició dels ciutadans un servei que centralitzi tota la informació al voltant de l'habitatge protegit i que agilitzi la presentació de sol·licituds per accedir als sorteigs de promocions.

Sense seguretat no hi ha llibertat. Plataforma per Catalunya vol millorar la seguretat dels ciutadans. Una seguretat que s'ha perdut en gran part per l'arribada massiva d'immigrants i per la poca eficàcia dels nostres governants. Per poder millorar aquesta seguretat dels carrers de la ciutat caldrà crear una guàrdia urbana de barri, tot incrementant els seus efectius per tal d'oferir un bon servei al ciutadà.

1.- Entorns variables i complexos

En pocs decennis, els canvis soferts per les societats occidentals han estat vertiginosos. D'una banda el procés de globalització ha dut que la mobilitat, no només la laboral, s'hagi incrementat notablement. Els municipis s'estan transformant en llocs de passada on ciutadans globalitzats exigeixen serveis d'alt nivell i no sempre estan disposats a correspondre amb l'esforç que requereixen aquests serveis. D'altra banda, els processos migratoris s'han transformat en una tipologia especial de la mobilitat social que exigeixen una atenció constant a la seva evolució i repercussió social. Les profundes transformacions culturals que s'apropen exigeixen estar atents a aquests fenòmens. Finalment, les noves dinàmiques econòmiques i polítiques acaben afectant a l'estabilitat de la vida municipal. Una economia globalitzada, i sotmesa a constants processos de deslocalització empresarial, o els fracassos de la Unió Europea per a constituir-se com unitat política, ens arrossegueu a un marc profundament inestable. Els municipis es transformen així en "el dany col·lateral" d'altres decisions i indecisions polítiques i econòmiques. Per contra, la perspectiva municipalista planteja que la societat només pot fonamentar-se en la vida social estable que suposa el municipi.

2.- Municipi i família

La defensa del municipi com centre de la vida social, no tindria sentit sense la defensa de la família com centre de la vida municipal. Els municipis no els componen individus aïllats que només busquen en l'administració local serveis que els beneficiïn. Els municipis, per contra, estan compostos principalment per famílies. La política municipal ha d'estar centrada en la vida familiar, les seves problemàtiques i aspiracions. Considerar la ciutadania com mera individualitat, significa propiciar una indefensió davant la qual la persona es troba sola enfront de l'Estat o enfront d'un capitalisme globalitzat. L'aplicació del veritable principi de subsidiarietat exigeix que no considerem al ciutadà com un individu aïllat, sinó com persona, això és, un ésser entremat primigèniament en la vida familiar. Per aquest motiu la política municipal hagi d'estar centrada en les famílies. El que les famílies no poden per si mateixes, els municipis subsidiàriament han de resoldre. El que els municipis no poden per si mateixos, altres instàncies polítiques superiors han de subsidiàriament suplir. Aquest és el veritable sentit del principi de subsidiarietat. Actualment, aquest principi està invertit. On l'Estat o la Comunitat autònoma no arriben a, toleren que el municipi pugui organitzar i resoldre.

La descentralització incompleta

La Constitució, en el seu article 140, proclamava l'autonomia dels municipis. El desenvolupament d'aquest principi va quedar detingut amb la implementació de les Comunitats autònomes. El creixement d'aquestes, en funcions i pressupostos, ha impedit que l'autonomia municipal s'apliqués en plenitud. La Llei de Bases de Règim Local, de 1985, no ofería, si més no, una llista formal de les competències municipals i durant anys els municipis han desenvolupat les seves funcions enmig de buits legals. Lluny queda l'article 4.2 de la Carta europea de l'autonomia local, que assenyala l'autonomia municipal com un dels objectius de la Unió Europea. En aquests moments, es dona la paradoxal situació que en un Estat descentralitzat, els municipis tot just gaudeixen d'autonomia. Aquesta situació legal ve acompanyada d'un sistema tributari que resta força econòmica als municipis i un sistema partitocràtic que subordina els polítics locals a les estructures i interessos dels grans partits, que condicionen així les seves campanyes i la seva vida política.

Els recursos necessaris

La supressió de l'Impost d'Activitats Econòmiques (IAE), va ser saludada com una política de reducció d'impostos per al ciutadà. No obstant això, els municipis perdien capacitat de recursos que eren substituïts per un augment de les partides pressupostàries de l'Estat per a les Entitats locals. Això ha aprofundit en la tesi que la política la configura simplement una relació de l'individu envers l'Estat. A més, obliga als municipis a buscar formes de recaptació extraordinàries, sempre molestes i les més de les vegades injustes, doncs el ciutadà sofreix una sobrecàrrega impositiva. O, encara pitjor, a buscar recursos en les requalificacions de terrenys, afectant així a un dels principals problemes de les famílies com és l'habitatge. En aquests moments existeix un desequilibri notable entre les funcions municipals i els recursos per complir amb aquestes funcions. Les balances econòmiques entre municipis i Comunitat autònoma grava més aquesta situació, doncs any en any s'acumulen els deutes municipals que impedeixen sanejar les seves economies. L'única forma d'invertir aquesta tendència, aplicar el principi de subsidiarietat i dotar al municipi de veritable vida democràtica, seria conferir al municipi la sobirania tributària. El municipi ha de ser l'únic recaptador de tributs, per a, així, poder pactar els serveis amb entitats superiors com la Comunitat Autònoma o com l'Estat. Si això s'assolís, la vida política començaria a construir-se de baix cap amunt i no de dalt cap a baix com passa actualment.

L'organització territorial

Una vida municipal forta duria que els municipis busquessin formes d'associació fortes que els permetessin abordar les seves necessitats i complir millor les seves funcions. Al llarg de la història això es va concretar en la constitució de comarques i vegueries com entitats polítiques i amb un esperit veritablement comunitari. Avui, per contra, aquestes antigues formes d'organització social es pretenen substituir per entitats burocràtiques que -conservant el mateix nom- depenen essencialment d'organismes polítics superiors com la Generalitat i de la partitocràcia imperant. Bona part dels recursos extraordinaris que reben els municipis són atorgats arbitràriament per les Diputacions, els presidents de les quals no són triats democràticament, sinó atenent a criteris d'interessos partidistes. La famosa Mancomunitat catalana, precedent de l'actual Generalitat, era una unificació de les Diputacions. Avui, les administracions locals i els veïns, han de suportar l'administració europea, l'estatal, l'autònoma, la de les Diputacions i, ben aviat, la de comarques i vegueries, que s'organitzaran de dalt a baix, com les altres administracions.

La transparència és necessària

Davant tal nebulosa d'administracions i interessos partidistes només cap una defensa: exigir una transparència política a tots els nivells. A manera d'exemple, podem afirmar que una transparència en la distribució dels recursos de les Diputacions, desvetllaria com la classe política atempta constantment contra els interessos dels municipis. Igual que la Generalitat reclama a l'Estat inversions proporcionals a la seva aportació al Producte Interior Brut (PIB), els municipis poden exigir a la Generalitat una correspondència econòmica en funció de la riquesa aportada al conjunt de la societat. Però no es pot exigir sense donar exemple. Actualment, la major part dels municipis incompleixen les poques lleis vigents sobre transparència. Ens referim a

l'obligació de publicació, per exemple, dels comptes municipals. El municipi és de tots. Activar mecanisme d'interès i compromís polític municipal, només pot redundar en beneficis per a la comunitat veïnal. Però, a més, des dels municipis es pot pressionar al govern de la Comunitat Autònoma i a les Diputacions per exigir-los, al seu torn, transparència econòmica i política. Aquesta exigència és inútil si l'han de fer els ciutadans en tant que individus, però no si l'exerceixen els municipis associats entre ells.

Cogestió i participació

No s'ha de tenir por que els ciutadans coparticipin en la gestió del municipi. Si hi ha una veritable democràcia és aquesta. Des de les democràcies més antigues d'Europa, com la Suïssa, fins a noves propostes en diversos països del món, es dona que els pressupostos municipals són decidits i aprovats pels veïns. L'actual apatia política, manifestada per l'escassa participació en les eleccions municipals, denota que el ciutadà se sent profundament allunyat de la vida política del municipi. És necessari acostar-lo a aquesta vida política a través de la possibilitat de cogestió i coparticipació. Però, com ja hem assenyalat, la societat no és un conjunt d'individus aïllats, sinó de persones que viuen en famílies i s'associen segons els seus legítims interessos. Per això, els Ajuntaments han d'obrir vies de comunicació per estar en permanent contacte amb les associacions ciutadanes del municipi. La política d'associacionisme ha estat viciada, des de l'inici de la Democràcia, d'intervencionisme polític a través de la política de subvencions. La política municipal no ha de consistir, entre altres coses, a controlar les associacions subvencionant-les. Al contrari, se'ls ha de donar suport subsidiàriament i distingir clarament quines associacions corresponen a la veritable vida social i quines són fruit del control polític. La falsa representativitat d'associacions subvencionades impedeix que brollin iniciatives reals i beneficioses per a la política municipal. Aquestes associacions, han de tenir un paper fonamental en els governs municipals.

Habitatge i escola

Assenyalàvem al principi que el municipi és principalment una unió de famílies. Les famílies emmalalteixen de dos problemes essencials: l'habitatge i l'escola. Els municipis han d'atendre especialment a aquestes dues realitats. Respecte a l'habitatge, l'absència de recursos econòmics en els municipis i la corrupció generalitzada perverteixen les polítiques d'habitatge. Però les dificultats no poden ser excusa per no intentar polítiques serioses d'habitatge. Tot esforç redundarà en benefici del municipi. A més, han de considerar-se mecanismes de correspondència envers el municipi d'aquelles famílies que rebin els beneficis de les polítiques d'habitatge. No podem oblidar que s'ha d'abandonar la política de la subvenció per ser substituïda per la política de cooperació i coresponsabilitat. Respecte a l'escola, les competències de l'Estat i de la Generalitat impedeixen que els municipis puguin participar plenament en les decisions que pertocuen a l'organització escolar. Els municipis han de fer valer la seva força per ser escoltats en allò que concerneix als seus interessos íntims com les escoles. Estranyes polítiques educatives -avalades per un rotund fracàs escolar- duen a què els pares desesperin en els seus intents de cuidar l'educació dels seus fills. L'assignació dels alumnes a escoles públiques o concertades no pot dependre de criteris abstractes proposats per l'administració autonòmica. Els pares han de tenir capacitat de decidir i els Ajuntaments han d'estar al costat dels pares. Existeixen innombrables àmbits de la vida educativa en els quals el criteri dels Ajuntaments ha de ser escoltat per les administracions superiors. Ningú millor que el propi municipi pot conèixer les deficiències i solucions de les aplicacions del sistema educatiu.

Qui és veí, qui és representant?

L'actual legislació sobre empadronament impedeix que els municipis puguin prendre decisions que permetin un creixement sostingut. Els Ajuntaments haurien de tenir capacitat legal per establir normes d'empadronament d'acord amb les seves verdaderes necessitats. Ara com ara, qualsevol persona pot empadronar-se sense necessitat de tenir una residència legal al país. Aquest simple fet distorsiona tot el càlcul de serveis i recursos necessaris dels municipis i acosta la política municipal a insatisfaccions i incomprendiments dels veïns. Tant l'Estat, com la Generalitat i els municipis, han de tenir competències clares i definides a l'hora de regular els incipients processos migratoris. La correspondència ha de regir la generosa política de subvencions de les entitats públiques i s'han de buscar mecanismes d'equilibri entre beneficis atorgats a la població immigrant i la seva aportació als recursos de la societat que els acull. En cap moment no es pot generar la sensació de greuge comparatiu en la societat receptora, ja que se'n derivarien mals socials i polítics d'abast inimaginable.

Determinades decisions legals com el dret de vot dels immigrants en les eleccions municipals, distorsionen el principi de representativitat. Doncs, tornem a insistir, la política no és una qüestió de números i d'individus. El dret a vot exigeix un procés de naturalització i integració, a més d'un procés de corresponsabilització social. Respecte a les grans ciutats, un profund dèficit democràtic el causen circumscripcions de votants excessivament grans. Per a les grans ciutats, una única circumscripció impedeix que es compleixi un requisit bàsic de la Democràcia, el representant ha de ser conegut pels representats. Les grans ciutats han de redefinir les seves circumscripcions en barris, que són l'organització natural de municipi. Tampoc no és estrany trobar representants que han estat elegits en municipis en què ni tan sols no rau. Tot futur representant ha d'estar empadronat amb un mínim d'anys en la població que representarà. El desenvolupament d'aquest principi exigiria un tractament més detallat però, com a mínim, el deixem aquí plantejat.

Seguretat i proximitat

En les albors del segle XXI tots els analistes polítics auguren que ens enfrontarem especialment a problemes de seguretat. La globalització, també de les màfies i el terrorisme, duen que en les societats s'acceptin fins i tot formes d'eliminació de la llibertat que garanteixin la nostra seguretat. Correm el greu risc de pensar que els sistemes policials i de seguretat han de controlar la nostra existència per garantir la nostra seguretat. Més aviat al contrari, especialment en aquests temps, les policies locals han de ser la llera pel qual el ciutadà percebi la sensació de seguretat, però sense sensació de control. En diversos països del món s'assagen diferents formes de l'anomenada policia de proximitat. Els guàrdies municipals s'han de convertir en un element bàsic per aconseguir aquesta col·laboració ciutadana imprescindible per garantir no només la seguretat, sinó també la sensació de seguretat. Una antiga tradició catalana ja havia desenvolupat el somatén, no com un mecanisme individualista d'autodefensa, sinó com la forma de salvaguarda social portada a terme pels homes "honests" de la població. En l'actualitat, cal buscar mecanismes legals de corresponsabilitat en la seguretat entre Ajuntaments i veïns.

Espais públics i construcció identitària

No pot haver municipi sense "espai públic". Aquest antic i profund concepte polític té avui inusitades traduccions. La cosa pública en els municipis té una gran transcendència. La cura del públic no només atén a una primària necessitat sinó que configura l'ànima "dels municipis". Amb notable freqüència, en els últims decennis, les polítiques municipals respecte als espais públics han caigut en modes estranyes que -sota aparença de modernitat- han enlletgit els nostres pobles i ciutats. L'especial cura d'aquests espais exigeix una participació veïnal. És absurd que la presa de decisions d'allò que ha d'afectar la vida pública dels veïns d'un barri, o municipi, sigui decidit sense aquests veïns. En el fons, el lloc de la veritable construcció identitària s'ha d'iniciar en els municipis, per això és fonamental aprofundir en les veritables tradicions dels nostres pobles. No podem aspirar que els municipis siguin llocs de pernoctació i residència efímera. Els municipis, tornem a insistir, són els llocs on s'origina la veritable vida social que, posteriorment, permet identitats comunitàries superiors.

Colofó

Catalunya conta amb una tradició multiseccular d'organització municipal que no podem menysprear. La constant tendència de l'Estat i de la Generalitat a regular i intervenir, ofega la vida municipal. Hem de recuperar la nostra tradició política, conferir llibertats als municipis i fer des d'ells un lloc no per a la supervivència, sinó per a la plena vivència social.

Tercer Congrés de Plataforma per Catalunya

Vic, 26 de novembre de 2006